

Sygn. akt IV CZ 125/16

POSTANOWIENIE

Dnia 1 marca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący)

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie z powództwa B. M.

przeciwko Ba. M.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 1 marca 2017 r.,

zażalenia pozwanej

na wyrok Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 24 sierpnia 2016 r., sygn. akt I ACa .../16,

**uchyla zaskarżony wyrok, pozostawiając rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu
kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Powód B. M. wniósł o zasądzenie od pozwanej Ba. M. kwoty 181 529, 58 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 30 marca 2012 r.

Wyrokiem z dnia 3 listopada 2015 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo i orzekł o kosztach postępowania. Ustalił, że powód - pozostający od dnia 3 lutego 1990 r. w związku małżeńskim z pozwaną - w dniu 23 marca 2006 r., a więc jeszcze przed ustanowieniem między nimi rozdzielności majątkowej (9 października 2006 r.), zawarł umowę kredytu na kwotę 400 000 zł z przeznaczeniem na finansowanie działalności bieżącej i inwestycyjnej, związanej z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą, a także na spłatę zadłużenia z innych tytułów. Jako zabezpieczenie spłaty kredytu powód wystawił weksel *in blanco*, poręczony do pełnej sumy wekslowej przez pozwaną Ba. M. W dniu 7 marca 2011 r. na podstawie ww. umowy kredytu został wystawiony przeciwko stronom bankowy tytuł egzekucyjny opiewający na kwotę 338 227,10 zł, a w dniu 11 maja 2011 r. opatrzono go klauzulą wykonalności.

Ugodą zawartą przed Sądem Rejonowym w [...] w dniu 18 sierpnia 2011 r. strony dokonały podziału majątku wspólnego, zgodnie oświadczając, że wyczerpuje ona całość roszczeń finansowych z tego tytułu wynikających.

W okresie od dnia 9 października 2006 r. do dnia 28 marca 2012 r. tytułem spłaty kredytu została wpłacona przez B. M. łącznie kwota 363 059,15 zł. Pismem z dnia 28 listopada 2014 r. powód wezwał pozwaną do zwrotu połowy spełnionych przez siebie świadczeń, a wobec niezaspokojenia, wystąpił z pozwem. Jako podstawę żądania wskazał solidarną odpowiedzialność pozwanej za spłatę kredytu wynikającą z udzielonego przez nią poręczenia i dokonaną przez siebie spłatę kredytu. Powołał się również na bezpodstawne wzbogacenie pozwanej wynikające z tego, że korzystała na równi z kredytu, którego nie spłacała, a w ramach ugody dostała większość majątku.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości, powołując się na ugodę sądową regulującą całość roszczeń finansowych z tytułu podziału. Zanegowała też istnienie bezpodstawnego wzbogacenia, wskazując, że kredyt został zaciągnięty

na działalność gospodarczą powoda oraz na to, iż w ramach ugody przejął on na wyłączną własność nieruchomość - nabytą za środki kredytowe - na której prowadził działalność gospodarczą.

Sąd Okręgowy uznał żądanie powoda za bezpodstawne. Przyjął, że jego podstawą nie mogło być poręczenie wekslowe, ponieważ wygasa ono z chwilą spłaty zobowiązania głównego. Powód nie udowodnił również - co istotne wobec zaprzeczenia strony przeciwnej - że pozwana skorzystała ze środków pieniężnych uzyskanych w ramach kredytu i z tego tytułu jest bezpodstawnie wzbogacona; środki te zostały przeznaczone na działalność gospodarczą powoda. W ocenie Sądu, nie było również podstaw do przyjęcia solidarnej odpowiedzialności małżonków za zobowiązanie kredytowe na podstawie art. 30 k.r.o., ponieważ nie służyło ono zaspokajaniu potrzeb rodziny.

Wskutek apelacji strony powodowej Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 24 sierpnia 2016 r. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, ze względu na twierdzenie powoda o nierozliczeniu spłaty kredytu w ramach podziału majątku wspólnego oraz na to, że zobowiązanie zostało zaciągnięte przez powoda w czasie trwania wspólności majątkowej małżeńskiej za zgodą pozwanej, Sąd pierwszej instancji powinien był rozważyć, czy w sprawie istnieją podstawy do zastosowania art. 45 k.r.o. Powinien też wyjaśnić, czy - i ewentualnie w jakim zakresie - ugoda w sprawie podziału majątku wspólnego uwzględniała zobowiązanie do spłaty kredytu oraz obciążenie podlegających podziałowi nieruchomości hipotekami zabezpieczającymi spłatę kredytu. Sąd Apelacyjny zwrócił też uwagę, że z załączonego do apelacji odpisu wniosku o podział majątku wspólnego wynika, iż środki z kredytu posłużyły do zakupu nieruchomości objętych podziałem. W tej sytuacji pominięcie w ramach podziału rozliczenia z tytułu kredytu uzasadniałoby żądanie powoda, czemu nie sprzeciwia się art. 618 § 3 k.p.c., ponieważ nie odnosi się on do spłat dokonanych po podziale majątku wspólnego. Wyjaśnienie i rozstrzygnięcie wskazanych kwestii wymaga - zdaniem Sądu drugiej instancji - przeprowadzenia

w całości postępowania dowodowego, którego zaniechał Sąd Okręgowy, nie rozpoznając istoty sprawy.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyła strona pozwana, zarzucając naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. przez uznanie, że Sąd pierwszej instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego w całości oraz nie rozpoznał istoty sprawy, a także naruszenie art. 382 k.p.c. przez wydanie wyroku na podstawie dokumentu, który nie został włączony w poczet materiału dowodowego (załączony do apelacji odpis wniosku pozwanej o podział majątku). Wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

O nierozpoznaniu istoty sprawy można mówić wtedy, gdy sąd nie odniósł się do tego, co było przedmiotem powództwa, zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania powoda lub nie rozstrzygnął merytorycznie zarzutów pozwanego (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2016 r., II CZ 115/16, nie publ.). Należy przy tym pamiętać, że zakres kognicji sądu jest wyznaczony treścią pozwu (żądaniem i okolicznościami faktycznymi stanowiącymi jej podłoże), a także przytoczeniami faktycznymi i dowodami przedstawionymi w toku postępowania zgodnie z obowiązującym modelem koncentracji materiału procesowego.

Sąd Okręgowy przeprowadził całe postępowanie dowodowe objęte wnioskami stron i jednoznacznie (negatywnie) ustosunkował się do żądania wywodzonego przez powoda z poręczenia wekslowego oraz przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu, a zatem rozstrzygnął istotę sprawy określoną treścią pozwu i zarzutami pozwanej.

Odmierna ocena prawna żądania przez Sąd drugiej instancji, nawet jeśli łączy się z potrzebą dokonania ustaleń uzupełniających, nie uzasadnia zarzutu nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy, lecz wskazuje jedynie, że - zdaniem sądu odwoławczego - istota sprawy została rozpoznana nieprawidłowo. W takim wypadku sąd drugiej instancji, orzekając na podstawie art. 382 k.p.c., powinien naprawić dostrzeżone wadliwości i należycie zastosować

prawo materialne. Jest to konsekwencją systemu apelacji pełnej, w której druga instancja ma charakter merytoryczny, czyli służy rozpoznaniu sprawy, a nie tylko środka odwoławczego. Nie można zatem twierdzić, że o nierozpoznaniu istoty sprawy świadczy potrzeba dokonania nowych ustaleń co do okoliczności faktycznych sprawy, choćby decydujących z punktu widzenia kierunku jej rozstrzygnięcia (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r. - zasada prawna - III CZP 49/07, OSNC 2009, nr 6, poz. 55, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2014 r., IV CZ 129/13, nie publ., wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2015 r., III CSK 221/14, nie publ.).

Nie ma również podstaw do twierdzenia, że wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. U podstaw rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji leżały liczne ustalenia, podparte dowodami, a konieczność prowadzenia postępowania dowodowego w całości należy odróżnić od sytuacji, w której strona nie wywiązała się ze spoczywających na niej ciężarów procesowych albo przedstawione przez nią dowody okazały się spóźnione. Nie obejmuje ona także przypadku, w którym konieczne jest jedynie uzupełnienie postępowania dowodowego w określonej kwestii lub przeprowadzenie dowodów bezpodstawnie pominiętych przez sąd pierwszej instancji. W takim przypadku sąd drugiej instancji, jako sąd merytoryczny, powinien uzupełnić postępowanie dowodowe w niezbędnym zakresie na podstawie art. 382 *in fine* k.p.c., z zastrzeżeniem ograniczeń wynikających z art. 381 k.p.c. lub przepisów szczególnych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 2016 r., II CZ 86/16, nie publ.).

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.).